

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 23. marca 1887.

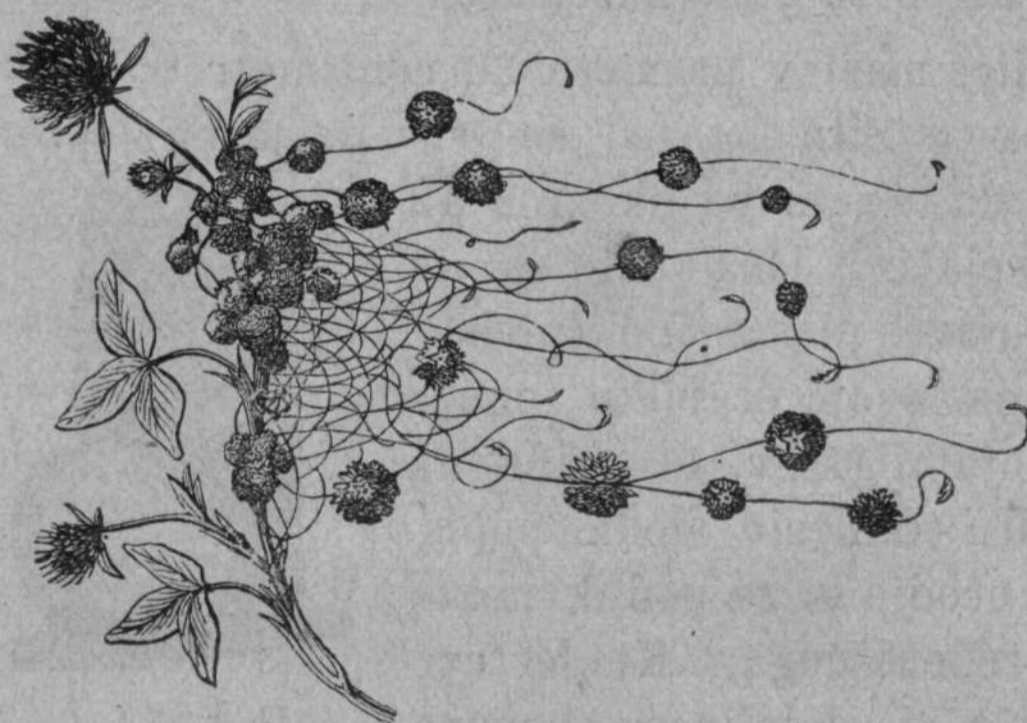
Obseg: Kako predenico zatreti. — Karbolinej. — Kako svinje pitati. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**Kako predenico zatreti.**

Od vseh strani prihajajo nam tožbe o silovitem razširjevanji nadležnega in zeló škodljivega plevela: predenice. Ni je skoraj njive z deteljo obsejane, na kateri bi še ne bila zaplojena predenica. Prišlo je v nekaterih krajih celó tako daleĉ, da si ljudje niti več ne upajo detelje sejati. Ako smo odkritosrĉni, reĉi moramo, da so tega krivi najveĉ kmetovalci sami. Res imamo na Kranjskem deželno postavo, ki daje županstvu in okrajnim glavarstvom sredstva, razširjevanje predenice zabranjevati, a pojdite prašat, kje na Kranjskem so uže kedaj zvrševali to postavo? Nikoder! Pametnemu gospodarju tako ni treba postave, katera bi ga silila škode varovati se, to mora on sam od sebe storiti. Źalibog, pa naši gospodarji škodo sicer gledajo, zraven pa roki križem drŹijo, proti predenici pa prav niĉ ne storijo. Ne tajimo, da je temu najveĉkrat uzrok nevednost, zato hoĉemo s tem ĉlankom v noviĉ pouĉiti naše gospodarje o predenici in o sredstvih, s katerimi jo je zatirati.

Najprej moramo poznati svojstva predenice, katero v nekaterih krajih tudi prĉdenec, kužno travo, Źido ali prevrŹeno deteljo imenujejo. Latinski jo zovejo uĉenjaki „*cuscuta trifolii*“. Predenica je rastlina zajedalka, to je, rastlina, ki Źivi ob soku drugih rastlin. Predenica Źivi ob soku detelje, v katero poŹene svoje korenine ter ji izpije sok. V podobi 12. risana je predenica, kakor jo sploh nahajamo na deteljišĉih in tudi na travnikih, podoba 13. pa kaŹe poveĉani predeniĉni cvet. Drobni in liĉni cvet predeniĉni, ki je podoben majhni beli kroglicji, gotovo vsak pozna. Iz tega cveta nastane seme, ki je sicer zeló podobno deteljnemu semenu, a je znatno manje. To seme Źiri se po njivi, z gnojem hodi na druge njive, ptiĉi ga prenašajo itd., in od tod prihaja hitro razšir-

jevanje predenice. Ker pa naši gospodarji škodo, ki jo jim dela predenica, še le tedaj zapazijo, ko je Źe njiva, oziroma detelja gosto s predenico zarašĉena, in jo pri-

Pod. 12.

Pod. 13.

ĉnejo zatirati, ko je zaĉela cvesti ali je pa uže od-cvela, zato ni ĉudno, ĉe vse delo opravljajo zastonj. ĉe hoĉemo torej predenico uspešno zatirati, moramo jo uže v njenem zaĉetku priĉeti pokonĉevati, in sicer predno cvetĉ.

V ta namen priporoĉajo s predenico zarašĉen prostor in še nekaj več prekopati, rušino (ledino) pa se-Źgati. SeŹiganje rušine vrši se takole: Rušina zloŹi se v podobi peĉi, v votlino se namaši slame, suhega vejevja ali lesa itd. ter se potem vse skup zaŹge.

Nekje smo brali, da se dá predenica zatreti, ako Ź njo zarašĉen prostor decimeter na debelo s kompostom ali ĉreslom natresemo. Predenica izgine, prihodnje leto pa detelja bujno skozi ĉreslo preraste.

Predenica ima v sebi mnogo ĉreslovinske kisline. Novejši ĉas sluŹi to v pokonĉevanje. Na vsacih 10 litrov vode se raztopi 1 kilogr. Źeleznega (zelenega) vitrijola. (Zeleni vitrijol se dobi v mestu v vsaki Źtacuni po prav nizki ceni.) S to vitrijolovo vodo Źkropijo se deteljne grinte tako dolgo, da so do tal namoĉene. Po nekoliko urah ni druzega videti, kakor oĉrnelo vlak-

nino, predenica je ugonobljena, detelja pa ne trpi nobene škode, ampak še bujnejše raste.

Vsa ta sredstva služijo le tedaj, ako je na njivi še malo predenice; če je pa njiva preveč opleveljena, je najbolje, deteljo podorati in jo v novič posejati.

Ker pa na naša deteljišča predenico največ s semenom sevamo, zato slovenske gospodarje opozarjamo, naj sejejo izključno tako deteljno seme, o katerem so prepričani, da ni v njem predeničnega semena. Ako je tako deteljišče, na katerem še ni zaplojena predenica, priporočamo deteljno seme tam pridelovati, vendar ni gotovo, da se kaj predeničnega semena s sosednih njiv ne primeša.

Iz deteljnega semena dá se predenično seme popolnoma odpraviti. V to svrho imajo ali stroje ali pa posebna sita. Stroji so umestni, koder veliko deteljnega semena pridelujejo, za manjšega posestnika so sita. Sita so tako narejena, da predenično seme, ki je manjše kot deteljno, skozi gré, deteljno pa ne. Izmed sit za čiščenje detelje, katerih je več vrst, v naslednjem popišemo ono, ki ga je izumil Kohlert v Celovcu.

Imenovano orodje je sestavljeno iz 6 do 7 sit (*glej pod. 14.*), ki so iz cina narejena.

Vsako sito meri v premeru 36 centimetrov in je 10 cm. globoko. Sita morejo se en na drugo predstaviti, tako, da se more skozi 2 ali 3 ob enem sejati. Dna sit so iz preluknjane cinove ploščevine (pleha). Vsako sito ima svojo številko, ono z največimi luknjami (štev. 1) pride na vrh. Prodajalec teh sit dodá popis, kako rabiti to orodje in za poduk nekoliko semena predeničnega. Kohlertovo pripravo za čiščenje deteljnega semena (ki se tudi za druga semena lahko porabi), izdeluje Franc Filli v Celovcu, od katerega se dobi s 6 siti za 12, s 7 siti za 14 gld. av. vr. z zavojem vred.

Z večine posestniki deteljnega semena sami ne pridelujejo, ampak ga kupujejo. Kdor pa deteljno seme kupuje, temu pa toplo na srce pokladamo, naj kupi seme od trgovca, ki mu dá spričalo, da je seme preiskano od kake semenske pregledovalne postaje. Res je, da je seme, kateremu je pridejano tako spričalo, nekoliko dražje, zato je pa zanesljivo in navadno tudi boljše kaljivo. V Ljubljani ni dobiti takega semena, priporočamo pa trgovino s semenom P. Hüttiga na Dunaji. Predenice se bodemo s časom znebili, a le tedaj, če bodemo dosledno sejali le čisto seme.

Pod. 14.

Karbolinej.

Vsak kmetovalec ve, kako dragi so vozovi in poljsko orodje, da se hitreje obrabijo, kot mu je ljubo. Posebno leseni deli, na katere sedaj suho, sedaj mokro vreme upliva, se hitro pokončajo. Istotako tudi lesovje naših stanovališč, gospodarskih poslopij i. t. d.

Da bi zgoraj omenjeno orodje in hišne dele, lesene plote itd. dalj časa obdržali, svetujejo jih uže dolgo in prav po pravici z oljnato barvo namazati. Toda oljnate barve so drage in ne proderejo v les. Če napačno ž njimi namažeš, razpokajo in se lahko odkrušijo. Dobri mazači, ki so pa na deželi redki, so pa tudi jako dragi.

Cenejši kot oljnata barva je katram (tér). Tudi katram ne prodre v les. Črna barva, neprijetni duh in počasno sušenje katrama kmetovalcem tudi ne ugaja.

V novejšem času izdelujejo „karbolinej“. To mazilo je za namazanje lesa najboljše, kajti:

1.) Varuje les proti mokroti in uplivu zraka. Zatorej lesovje, dvakrat s karbolinejem namazano, zelo dolgo rabi in veliko stroškov prihrani.

2.) Lésu da lepo orehovo barvo in prodre daleč vanj, toda lesne žilice in rasti lahko še vedno vidiš.

3.) Je vedno popolnoma tekoč. Ni ga treba tedaj kot oljnato barvo z oljem ali s firnežem zalivati, ali pa kakor katram razgrevati. Vsak količkaj pameten človek more tedaj s čopičem enakomerno mazati.

4.) Se hitro posuši. Diši le malo časa po karbolovi kislini, kojo pa zdravniki v čiščenje zraka priporočajo. Karbolinej varuje lesovje proti mokroti, vlažnosti in zraku. Zabranj gnilobo in trohnenje lesa ter pokonča gobe.

5.) Ni samo najboljše, ampak tudi najcenejše mazilo: eden kilogram karbolineja, ako se ga več skupaj naroči, velja le 22 krajcarjev in s tem moreš 6 m² oglajenega lesenega površja namazati.

Jaz sem, — tako piše A. Baumgartner, vodja štarske kmetijske šole — pred sedmimi leti vsestransko namazal s karbolinejem vse lesovje voz in poljskega orodja, oken in vrat, posebno hlevov, verej, lesenih stebrov, kar jih je v zemljo zakopanih podlog, na katerih desken tla leže, in tla, kar jih je pritlično, spodaj dvakrat, ter sem se prepričal, da se je to lesovje dobro obdržalo. Nenamazano lesovje je pa uže prepe-relo in je jelo trohneti.

Jaz morem tedaj iz svojega prepričanja vsem kmetovalcem svetovati, da vse lesovje, orodja, stanovališč, poposebno pa hlevov s karbolinejem namažejo. Železje je najbolje namazati z barvo za železo, katero dobiš v vsaki prodajalni železnine. Ono železje pa, s kojim zemljo obdeluješ, namaži čez zimo s kojim, da ti ne zarjavi. Ker tovarna „Avenarius & Schranzhofer“ karbolinej v sodovih po 25, 50, 100 do 190 kgr. pošilja, in ker sta karbolinej ter vozina pri večjih naročilih cenejša: priporočati je, da ga več kmetovalcev enega kraja skupaj naroči.

Kako svinje pitati.

Svinje pitati je dobro, vendar se dá mnogo več koristi dobiti, ako se razumno postopa. V to svrho je treba paziti na konsumente, zlasti na to, kar zahtevajo mesarji v velikih mestih. Mesar želi si dobiti